

Het recht op stedelijkheid

AUTEUR Ivan Nio

Ik heb een zwak voor stedelijke plekken aan de rand van de stad. Ik zoek ze altijd op. In Parijs blijkt het buiten de Boulevard Periferique te wemelen van plekken die levendig zijn, van zinderende markten in grands ensembles tot nieuwe centra in de Villes Nouvelles. Bij de eindhalte van de RER in Cergy Le Haut vind je zelfs op zondagochtend een gemoedelijke stedelijkheid: bakkers en supermarkten zijn open, er is een markt, bar-brasserie Le Terminus zit tjokvol, op straat loopt een gemengd publiek. Het publieke leven zit in het DNA van de Franse cultuur. In de Ville Nouvelle is 'stedelijkheid' ook bewust gepland. Centraliteit is een leidend begrip in de planning van centrumgebieden in de Parijse polycentrische regio. Henri Lefebvre's 'Le Droit à la Ville' is hier niet meer weg te denken als inspirerende notie.

Van planologen en geografen mag je enige nieuwsgierigheid verwachten voor gebieden waar ze zelf niet zouden willen wonen

Zo'n alledaagse stedelijkheid bestaat op kleinere schaal ook in de Westelijke Tuinsteden in Amsterdam. De stedelijke plekken zijn er niet zo spectaculair als in de banlieus van Parijs, maar de problemen zijn er ook veel minder groot. Een bezoek aan Plein 40-45 levert mij altijd een verrassende stedelijke ervaring op. Er zijn twee hotels, een stadskantoor, een bibliotheek, een overdekt winkelcentrum, een dagmarkt, cafés met terrassen en een van de grootste Marokkaanse supermarkten van de stad. Een diversiteit aan bezoekers maakt gebruik van de verschillende voorzieningen. Het is een plek waar overdag een publieke familiariteit kan ontstaan, een vertrouwdheid met vluchtige passanten. De naoorlogse stad kent hier een eigen vitale stedelijkheid die niet alleen gekoesterd, maar ook nog verder versterkt kan worden.

Jos Gadet – planoloog bij de dRO Amsterdam – heeft weinig op met Plein 40-45. Gadet vindt de Westelijke Tuinsteden zowieso ultiem monotoon in vergelijking met stadsbuurten binnen de ring. Om drie redenen vindt hij het plein 40-45 niet stedelijk, zo heeft hij mij verteld. Allereerst is er geen 24 uren levendigheid te vinden. Dat vind ik geen steekhoudend argument omdat er weinig openbare plekken zijn die aan zo'n rigide definitie van stedelijkheid voldoen. Het tweede argument is dat je er alleen kunt winkelen. Wie echter de moeite neemt om hier à la Jane Jacobs geduldig om zich heen te kijken, ziet dat het Plein 40-45 meer te bieden heeft. Bezoekers doen er altijd andere dingen dan

alleen boodschappen doen. Men komt er kennissen tegen, zit op een terras, wacht op de tram, observeert onbekenden.

Het derde argument van Gadet is dat het plein niet stedelijk is omdat er alleen arme mensen wonen. Cijfers bevestigen dat Slotermeer-Geuzenveld betrekkelijk arm is, ook al woont er nog een middenklasse. Maar waarom zou een arm stadsdeel niet levendig kunnen zijn? Omdat er nauwelijks creatieve kenniswerkers wonen? Deze argumentatie ontnemt grote groepen stadsbewoners het recht op stedelijkheid. Het legt iets discriminerends bloot in Gadet's verzoeken en in zijn boek 'Terug naar de stad'. Stedelijkheid valt volgens zijn visie samen met een fijnmazig binnenstadsmilieu. De 'urban fabric' moet uitrollen over aangrenzende buurten. Dat komt tegemoet aan de vraag naar deze milieus bij creatieve kenniswerkers. Betekenisvolle plekken in de naoorlogse stad worden te gauw als oninteressant afgedaan.

In zijn onlangs verschenen proefschrift stelt de stadssocioloog Stefan Metaal dat uitspraken van mensen over plaatsen een discours vormen dat ze van elkaar overnemen. Vermoedelijk zijn ook professionals blootgesteld aan dat spel van betekenisgeving. De lofzang op stadswijken en de veroordeling van de naoorlogse stad onderbouwt men wel met cijfers over vierkante meterprijzen van woningen en percentages allochtonen. Maar statistieken zeggen niet alles. Ze kunnen ook het zicht ontnemen op de mogelijke vitaliteit van naoorlogse wijken.

Bij Gadet is het evident dat hij in zijn afwijzing van de naoorlogse stad overdrijft, maar het dedain voor de alledaagse stedelijkheid buiten de ring wordt in ieder geval in Amsterdam veel breder gedeeld. En zo gebeurt het dat men verkondigt dat in de naoorlogse stad niks gebeurt. Of dat in voormalige groeikernen alleen laagopgeleide losers wonen. Van planologen en geografen mag je enige nieuwsgierigheid verwachten voor gebieden waar ze zelf niet zouden willen wonen. Zonder nieuwsgierigheid ontdekt men niet de potentie van plekken. Ook naoorlogse wijken en nieuwe steden hebben recht op een eigen vorm van stedelijkheid.

Ivan Nio (i.h.l.nio@uva.nl) is stadssocioloog en promoveert aan de Universiteit van Amsterdam op groeikernen, suburbanisatie en moderniteit. Daarnaast heeft hij een eigen onderzoeksbureau: NIO Stedelijk Onderzoek.